

Andrzej Suski

"Drei Marien. Die Gestalt des Glaubens", Heinrich Spaemann, Freiburg-Basel-Wien 1985 : [recenzja]

Collectanea Theologica 57/1, 186-188

1987

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Rozdział piąty jest przyczynkiem ukazującym powstanie i rozwój teologii fundamentalnej u boku apologetyki w teologii protestanckiej. W drugiej części tego rozdziału omawia autor również kształtującą się problematykę teologii fundamentalnej w Austrii na przestrzeni stu lat (1722—1820).

Rozdział kończy się omówieniem teologów katolickich — Bruno F. L. Liebermann, Giovanni Perrone, Johannes Schwetz — którzy swą twórczością kształtowali teologię przed i po Soborze Watykańskim I. Na przykład B. F. Liebermann (1759—1844) był autorem pięciotomowego podręcznika teologii *Institutiones theologicae*, który służył do nauczania teologii zarówno w Europie, jak i w Ameryce. Podręcznik ten doczekał się aż dziesięciu wydań i stał się synonimem „teologii szkoły rzymskiej”. W traktacie o Objawieniu opuszcza autor część mówiącą o religii naturalnej, zakładając, iż to zostało już wyłożone w studium filozofii. W pierwszej części tego traktatu wskazuje możliwość Objawienia, jego użyteczność, a nawet konieczność w obecnej kondycji ludzkiej. W drugiej części dowodzi, iż objawiający się Bóg wszedł w historię narodu wybranego, a w Jezusie przemówił najwyższą formą miłości wobec każdego człowieka.

Książka G. Heinza stanowi cenny wkład w poznanie historii teologii fundamentalnej, zwłaszcza traktatu o Objawieniu.

ks. Józef Kulisz SJ, Warszawa

Heinrich SPAEMANN, *Drei Marien. Die Gestalt des Glaubens*, Freiburg-Basel-Wien 1985, Verlag Herder, s. 114.

Kolejna książka H. Spaemanna, znanego publicysty niemieckiego, służy przede wszystkim pogłębieniu duchowości biblijnej. Autor zmierza do ukazania wzorczych postaw wiary na przykładzie trzech postaci Nowego Testamentu: Maryi z Nazaretu, Marii z Betanii oraz Marii z Magdali. Ich wspólne imię osiąga w ewangeliach jakby symboliczne i ponadindywidualne znaczenie, gdyż każda z tych postaci reprezentuje na swój sposób typ człowieka wierzącego, który okazuje Bogu całkowite posłuszeństwo, szeroko otwiera się na działanie Chrystusa i żyje Jego Duchem. Matka Jezusa stanowi uosobienie wiary towarzyszącej od początku tajemnicom Syna. Maria z Betanii traktuje słuchanie nauki Jezusa jako najważniejszą sprawę życia. Maria z Magdali trwa w dziękczynnej miłości, która jest odpowiedzią na łaskę przebaczenia. Jest to „wiara działająca przez miłość” (Ga 5, 6).

Książka zawiera łącznie czternaście rozważań nad fragmentami ewangelii głównie Łukasza i Jana. We wstępie autor podkreślił zbieżność przekazów Janowych z własnym materiałem Łukasza. Podobnie w dalszych częściach występują stwierdzenia odnoszące się do spornych kwestii historyczno-literackich (np. autorstwa czwartej ewangelii, wykorzystania materiału synoptycznego w perykopie J 21, utożsamienia grzesznicy wg Łk 7 i Marii z Magdali). Jednak w całości sposób interpretacji fragmentów ewangelii znacznie odbiega od współczesnych metod egzegetycznych. H. Spaemann nawiązał tu raczej do tradycji „duchowego” wyjaśniania Pisma Świętego, akcentując treściowo współbrzmiące wypowiedzi biblijne oraz ich znaczenie dla życia chrześcijańskiego. Dzięki temu publikacja wychodzi naprzeciw duchowym potrzebom czytelnika i angażuje go do osobistych refleksji.

Podział książki na trzy części harmonizuje z treścią tytułowego sformułowania. Pierwszą część tworzy dziesięć rozważań poświęconych Matce Jezusa, ze szczególnym uwzględnieniem Jej wiary, która przejawia wzorcze cechy. Najpierw autor rozważa słowa Jezusa według Łk 11, 27. Określają one nową podstawę bliskości Matki i Syna: „Błogosławieni ci, którzy słuchają słowa Boga i zachowują je”. To programowe zdanie należy odczytać w świetle innych wypowiedzi ewangelisty na temat Maryi zachowującej

i rozważającej w sercu sprawę Jezusa (Łk 2, 19. 51). Matka Jezusa jest więc typem człowieka wierzącego, który przyjmuje słowo Boże i nim żyje. Kolejne refleksje rozwijają tę myśl na kanwie analizowanych tekstów ewangelii. Przy omawianiu sceny zwiastowania podkreślono wiarę Maryi jako odpowiedź na objawienie za pośrednictwem anioła. W ten sposób przygotowała Ona tajemnicę Wcielenia H. Spaemann słusznie dostrzegł analogię pomiędzy tekstami Łk 1, 26—38 i Dz 1, 12—14 w połączeniu z 2, 1 nn. Opisy zwiastowania i Pięćdziesiątnicy przedstawiają Ducha zstępującego na Maryję. Oznacza to dar udzielony wierzącemu, gdyż tylko wiarą można przyjąć Ducha Świętego. W trzech kolejnych refleksjach nad sceną nawiedzenia Elżbiety został podkreślony dynamiczny aspekt wiary Maryi, która przyjmując słowo Boże poddaje się jego działaniu i przekazuje to słowo innym. „Głos pozdrowienia” skierowanego do Elżbiety, wywołujący radość z nadejścia czasów mesjańskich, stanowi echo objawienia w Nazarecie. Dlatego Elżbieta kieruje do Maryi pochwalne słowa: „Błogosławiona jesteś, któraś uwierzyła, że spełnią się słowa powiedziane Ci od Pana” (Łk 1, 45). Próba dla wiary Maryi były lata spędzone w Nazarecie, a zwłaszcza rozmowa z dwunastoletnim Synem w świątyni („nie zrozumieli tego, co im powiedział”). Był to nie tylko okres przygotowania do publicznej działalności Jezusa, ale również czas dojrzewania wiary Jego Matki. Ona bezpośrednio przygotowuje pierwszy cud Mesjasza w Kanie Galilejskiej. Przed wiarą Maryi otworzyła się wówczas perspektywa „godziny” mesjańskiej, którą będzie żyła wraz z Synem aż do momentu Jego ofiary na krzyżu. Końcowe rozważanie w tej części dotyczy tajemnicy Wniebowzięcia jako wypełnienia nadziei zawartej w wierze.

Druga część książki skupia uwagę na osobie Marii z Betanii. Refleksje autora bazują tu głównie na trzech tekstach ewangelii (Łk 10, 39; J 11, 32; 12, 3). Fragment przedstawiający Marię u stóp Chrystusa został zinterpretowany w świetle Ap 3, 20. Ciekawie też wygląda zestawienie opisów wskrzeszenia Łazarza oraz cudu w Kanie Galilejskiej. Pierwszy i ostatni cud Chrystusa był przygotowany wiarą osób noszących to samo imię. Obydwie sceny kończą się też podobnymi stwierdzeniami: „uwierzyli w Niego Jego uczniowie” (2, 11); „wielu spośród Żydów... uwierzyło w Niego” (11, 45). Wiara Marii z Betanii wyraziła się gestem profetycznego namaszczenia Jezusa na dzień Jego pogrzebu. Odpowiedzią na jej wiarę był cud wskrzeszenia Łazarza. Według ewangelii Janowej dwa ostatnie cuda Jezusa, tzn. uzdrowienie ślepcy i wskrzeszenie Łazarza, symbolizują chrzest jako sakrament wiary.

Końcowa część książki jest poświęcona Marii z Magdali. Autor zamieścił tu dwa rozważania inspirowane tekstami Łk 7, 36—50 i J 20, 1—18. Przewodnym motywem pierwszej medytacji są słowa Jezusa: „Odpuszczone są jej liczne grzechy, ponieważ bardzo umiłowała” (Łk 7, 47). Postawa Marii Magdaleny wyraźnie kontrastuje z zachowaniem Szymona faryzeusza. Przy spotkaniu z Chrystusem dostępuje ona łaski przebaczenia, które jest odpowiedzią Boga na jej żal i miłość. Jezus nie tylko objawia przebaczącą łaskę Bożą, ale również ujawnia człowiekowi jego winę. Miarę wielkości przebaczenia Bożego określa św. Paweł w Rz 8, 32. Drugie rozważanie ukazuje Marię Magdalenę na tle wydarzeń poranka wielkanocnego. Miłość ku Jezusowi kazała jej pójść do grobu, „kiedy jeszcze było ciemno”. Ewangelia Janowa nadaje ciemności symboliczne znaczenie. Maria przewycięża ciemność krzyża miłością wynikającą z wiary. Jej wiara została nagrodzona pierwszym słowem Zmartwychwstałego, który rzekł do niewiasty: „Mario!” Wypowiadając to imię Jezus zaświadczył o swym nowym życiu po zmartwychwstaniu. Z woli Chrystusa stała się Maria Magdalena pierwszym zwiastunem Zmartwychwstania, niosąc dobrą nowinę uczniom Pana.

Książkę H. Spaemanna cechuje oryginalność tematu, spójność myślowa

w rozwijaniu zasadniczego wątku oraz przystępny, a zarazem wnikliwy sposób wyjaśniania źródeł biblijnych. Cennym wkładem jest tu nawrót do duchowej interpretacji Pisma Świętego, lecz właśnie z tego względu wypada postawić autorowi zarzut, że nie zawsze pozostał wierny obranej metodzie. Ukazany kształt wiary na przykładzie trzech Marii ma doniosłe znaczenie dla każdego, kto pragnie pogłębić swe życie wewnętrzne w oparciu o wzorce biblijne. Egzystencjalny wymiar książki wysuwa ją na czołowe miejsce we współczesnej literaturze religijnej.

bp Andrzej Suski, Płock